

УДК 330.3:656.2

Г. В. Обруч,

к. е. н., докторант кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом, Український державний університет залізничного транспорту
ORCID ID: 0000-0002-9082-2344

DOI: 10.32702/2306-6792.2020.6.110

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

H. Obruch,

PhD in Economics, Doctoral Student, Department of Economics and Management of Production and Commercial Business, Ukrainian State University of Railway Transport

THEORETICAL BASES OF BALANCED DEVELOPMENT OF RAILWAY TRANSPORT ENTERPRISES

В епоху економічних, соціальних та екологічних потрясінь діяльність бізнес-суб'єктів розглядається вже не лише з позиції отримання високого прибутку та забезпечення рентабельності, але і з позиції дотримання принципів соціально та екологічно відповідального господарювання. З огляду на це набула активного поширення парадигма збалансованого розвитку соціально-економічних систем, що ґрунтується на досягненні збалансованості трьох компонентів — економічного, екологічного та соціального зростання. Зважаючи на посилення внутрішніх та зовнішніх викликів розвитку підприємств залізничного транспорту, їх належну увагу до подолання соціальних та екологічних проблем, вказано на вагомість застосування концепції збалансованого розвитку їх діяльності. Досліджено наукові підходи до розкриття змісту категорії збалансованого розвитку підприємств і на цій основі визначено його специфічні особливості та розкрито власне бачення поняття збалансованого розвитку підприємств залізничного транспорту як процесу коеволюційного розвитку підприємств галузі, що передбачає нівелювання наявних та латентних дисбалансів їх розвитку і забезпечення балансу їх економічних, соціальних та екологічних інтересів з метою досягнення стратегічних мотивів розвитку підприємств залізничного транспорту і на цій основі нарощення екстернальних ефектів зростання країни та суспільства.

In the era of economic, social and environmental shocks, the activities of business entities are considered not only from the position of obtaining high profits and ensuring profitability, but also from the position of observing the principles of socially and environmentally responsible management. Taking this into account, the paradigm of balanced development of socio-economic systems, based on achieving a balance of three components — economic, environmental and social growth, has become actively spread. Despite the increasing internal and external challenges to the development of railway transport enterprises, their proper attention to overcoming social and environmental problems, the importance of applying the concept of balanced development of their activities is pointed out. Scientific approaches to the disclosure of the content of the category of sustainable development of enterprises have been studied and the following specific features have been determined on this basis. First, in general, sustainable development should be viewed from the perspective of economic growth, which ensures social stability in the country and does not disrupt the ecological balance of the environment. Secondly, the balanced development of an enterprise is such a harmonious balance and combination of elements of the business system and business processes that allows you to achieve maximum efficiency in using internal potential and external market opportunities. Third, balanced development of enterprises, as opposed to sustainable growth, has the property of constant qualitative transformations, taking into account the need to maintain a balance of the system elements. The author reveals his own vision of the concept of sustainable development of railway transport enterprises as a process of coevolution development of industry enterprises, which provides for leveling existing and latent imbalances in their development and ensuring a balance of their economic, social and environmental interests in order to achieve strategic motives for the development of railway transport enterprises and on this basis, increasing the external effects of the growth of the country and society.

Ключові слова: збалансований розвиток, підприємства залізничного транспорту, специфічні особливості, еволюція теорії, економічне, екологічне та соціальне зростання.

Key words: balanced development, railway transport enterprises, specific features, theory evolution, economic, environmental and social growth.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Нестабільне функціонування підприємств залізничного транспорту і їх подальше занурення в системну кризу здійснює дестабілізу-

ючий вплив на міжгалузеві комунікаційні зв'язки підприємств і реалізацію ними експортного потенціалу, що негативно відображається на економічному та соціальному становищі націо-

нальної економіки загалом. Вирішення низки накопичених проблем підприємств залізничної галузі потребує зміни підходу до управління ними на основі переходу до парадигми збалансованого розвитку, що базується на балансі економічних, соціальних і екологічних цілей та інтересів. Оскільки наміри подолання економічної кризи шляхом скорочення соціальних витрат та ігнорування екологічних інвестицій призвело до поглиблення кризового стану, втрати соціального капіталу і погіршення екологічної ситуації в країні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика забезпечення збалансованого розвитку підприємств, у т.ч. залізничного транспорту, активно вивчається багатьма вченими, серед яких: Дикань В.А., Каличева Н.Є., Коверга С.В., Корінь М.В., Кудельський В.Е., Кузьміна О.В., Овчиннікова В.О., Пічугіна М.А., Токмакова І.В. та ін. [1—13]. Вченими ґрунтовно вивчено еволюція становлення теорії збалансованого розвитку, розглянуто особливості збалансованого розвитку соціально-економічних систем і галузеву специфіку його забезпечення. Віддаючи належне вагомому науковому вкладу вчених, слід зазначити, що наразі потребує більш глибокого дослідження забезпечення збалансованості підприємств залізничного транспорту в умовах накопичення внутрішніх дисбалансів і посилення дії зовнішніх викликів їх функціонування.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розроблення теоретичного базису збалансованого розвитку підприємств залізничного транспорту в аспекті формування конкурентного середовища в галузі і виникнення нових загроз їх стабільного зростання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Глобальні екологічні зміни, що відбулися наприкінці минулого століття, дозволили чітко зрозуміти, що суспільство пододало допустимі екологічні межі і з плином часу посилюється залежність людини від законів біосфери, які впливають на розвиток на Землі, протікання екологічної і соціальної кризи. Вперше пошуком шляхів виходу з кризи і визначенням подальшого руху цивілізації зайнялася ООН, яка створила Міжнародну комісію з навколишнього середовища і розвитку на чолі з прем'єр-міністром Норвегії Гру Харлем Брунтланд з метою розробки "глобальної програми змін", основний зміст якої Комісія визначила термі-

ном "Sustainable development". Надалі в Декларації І конференції ООН по навколишньому середовищу 1972 р. було зазначено про зв'язок проблем економічного і соціального розвитку з проблемами навколишнього середовища. Водночас важливий внесок здійснили наукові доповіді Римського клубу, в яких сформульовано ідеї переходу цивілізації від експоненціального економічного зростання до стану "глобальної динамічної рівноваги", від кількісного до якісного росту і "нового світового економічного порядку". Все це послужило формуванню в країнах нової інституційної складової — міністерств і відомств, відповідальних за екологічну політику і навколишнє середовище [14].

Найбільш масштабного розповсюдження термін "сталий розвиток" отримав у 1987 р. у межах доповіді "Наше спільне майбутнє" Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку, в якій основну увагу приділено необхідності "сталого розвитку", за якого задоволення потреб теперішнього часу не підриває здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. В основу діяльності Комісії було покладено нова триєдина концепція сталого (еколого-соціально-економічного) розвитку, яка передбачає збереження живої природи, захист структури, функцій і різноманітності природних систем Землі, від яких залежать біологічні види. Згодом у 1992 р. Конференцією ООН щодо навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (ЮНСЕД) цей термін було офіційно закріплено в рамках відповідної декларації. Всесвітній саміт ООН зі сталого розвитку (міжурядовий, неурядовий і науковий форум) у 2002 р. надав підтвердження прихильності світового співтовариства ідеям сталого розвитку для довгострокового задоволення основних людських потреб при збереженні систем життєзабезпечення планети Земля [14].

Важливою ініціативою на шляху реалізації консенсусної парадигми сталого зростання країн є прийняття світовими лідерами на історичному Саміті ООН у вересні 2015 р. Порядку денного в галузі розвитку на період до 2030 р., у рамках якого затверджено 17 цілей сталого розвитку. Таким чином, протягом наступних п'ятнадцяти років країни будуть спрямовувати свої зусилля на подолання всіх форм бідності, на боротьбу з нерівністю та на усунення негативних проявів кліматичних змін. Також зазначається, що подолання бідності повинно реалізовуватися спільно із стратегіями, що сприяють економічному зростанню і задовольняють ряд соціальних потреб, включаючи освіту, охорону здоров'я, соціальний захист, мож-

ливості працевлаштування, боротьбу з кліматичними змінами та захист навколишнього середовища [15].

Грунтуючись на принципах сталого розвитку, визначених вказаними документами, у світі було розпочато процес затвердження власних програмних ініціатив щодо його забезпечення з урахуванням національних особливостей. В Україні процеси формування нормативно-правової бази з питань екологічної політики і забезпечення сталого зростання розпочалися з прийняття окремих законодавчих ініціатив у сфері охорони навколишнього середовища. Важливими нормативно-правовими документами у цьому напрямі є Концепція сталого розвитку населених пунктів, прийнята в 1999 р., а також безпосередньо Комплексна програма реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003—2015 рр. Варто вказати, що Концепцією [16] надано визначення сталого розвитку населених пунктів як соціально, економічно і екологічно збалансованого розвитку міських і сільських поселень, спрямованого на створення їх економічного потенціалу, повноцінного життєвого середовища для сучасного та наступних поколінь на основі раціонального використання ресурсів, технологічного переоснащення і реструктуризації підприємств, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної, комунікаційно-інформаційної, інженерної, екологічної інфраструктури, поліпшення умов проживання, відпочинку та оздоровлення, збереження та збагачення біологічного різноманіття та культурної спадщини.

Також слід відзначити затвердження Національного плану дій з гігієни довкілля на 2000—2005 рр., Програми використання відходів виробництва і споживання на період до 2005 р., Плану дій "Україна — ЄС", що містить важливі ініціативи щодо гармонізації законодавства України з нормами та стандартами ЄС, забезпечення економічного, соціального та екологічного зростання країни, а згодом і Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011—2015 рр. та низки інших фрагментарних ініціатив у напрямі забезпечення екологічної і соціальної стійкості. Крім того, було здійснено декілька законодавчих спроб щодо затвердження концепції сталого зростання України, зокрема в 2001 р., 2004 р. та 2012 р.

Наразі досягнення збалансованого сталого зростання визначено в якості стратегічного пріоритету розвитку як на рівні національної економіки, так і регіональних та підприємниць-

ких екосистем. Відтак на державному рівні стратегічні орієнтири збалансованого розвитку країни окреслено в Стратегії сталого розвитку "Україна 2020", якою визначено реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави в рамках чотирьох векторів руху: розвитку, безпеки, відповідальності та гордості. Зокрема в напрямі розвитку окреслено завдання щодо забезпечення дерегуляції та розвитку підприємництва; розроблення програми розвитку малого та середнього бізнесу і програми розвитку українського експорту; реалізації податкової реформи; реформування системи захисту економічної конкуренції, сфери трудових відносин, транспортної інфраструктури та ін. Оцінювання результативності виконання стратегії передбачалося здійснити на основі 25 індикаторів [17]. Так, наприклад, одним із показників визначено досягнення 30 позиції країни в рейтингу Світового банку "Doing Business", за яким станом на 2019 р. вдалося досягнути лише 64 позиції. Також було заплановано, що Україна має ввійти в 40 кращих держав світу за глобальним індексом конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму, за яким Україна в 2019 р. посіла 85 місце, втративши дві позиції порівняно з минулим роком. Тобто, незважаючи на деякі позитивні зміни, реалізовані протягом останніх років, більшості з показників, що відображують досягнення країною збалансованого розвитку, так і не вдалося досягнути.

Науковим співтовариством також активно обговорюється питання сутності і напрямів забезпечення збалансованого розвитку економічних систем. Ще в першій половині XIX ст. Д. Міль звернув увагу на суперечності між економічним зростанням та обмеженістю ресурсів і висунув ідею підтримки у майбутньому "стаціонарного стану" економіки. У 30-х рр. XX ст. А. Пігу виділено економічні функції навколишнього природного середовища і вказано на те, що кожна з них, враховуючи обмеженість факторів виробництва, зменшує потенціал економічного зростання внаслідок кількісного і якісного виснаження природного середовища. Ідеї гармонізації взаємин між суспільством і середовищем на екологічних засадах були висловлені і в концепції ноосфери академіка В.І. Вернадського, кульмінацією якої є вимога до людини, суспільства адаптуватися до об'єктивних законів біосфери, забезпечити її рівновагу. Суттєвий вклад в теорію сталого розвитку другої половини XX ст. внесли вчені, які віддають перевагу економічним регуляторам еколого-виробничої збалансованості, удосконаленню ринкового регулювання про-



Рис. 1. Основоположні концепції сталого розвитку соціально-економічних систем

Джерело: сформовано на основі [12].

цесів суспільно-природної взаємодії (Д. Макінтош, Р. Солоу, Р. Коуз, А. Ендреста ін.). У 70—80-ті pp. XX ст. поняття "стійкість" використовувалося для опису економіки в рівновазі з екологічними системами підтримки. Група вчених Римського клубу під керівництвом Д. Медоуса в книзі "Межі зростання" змодельувала наслідки існуючої моделі світової економічної системи. Це дозволило їм визначити, що за існуючих умов технології забезпечують тільки лінійне зростання і збереження цієї тенденції призведе до накопичення негативних наслідків, особливо екологічних, економічного і соціального краху. Вченими було запропоновано як альтернативу "стійкий стан економіки", що отримало назву стратегії "нульового зростання". Остання містила рекомендації щодо необхід-

ності призупинення технічного прогресу, зростання виробництва матеріальних благ і чисельності народонаселення [12]. Звичайно, кожна з розглянутих теорій акцентує увагу на ключових аспектах сталого розвитку, однак в сукупності розглянуті наукові напрацювання стали базисом для подальшого розвитку наукової думки в цьому напрямі (рис. 1).

Подальші наукові дослідження сучасних вчених присвячені як теоретичному осмисленню категорії збалансованого розвитку, так і визначенню напрямів та інструментарію його впровадження в діяльність соціально-економічних систем. Водночас деякі з вчених налягають на думці щодо ототожнення поняття сталого (стійкого) і збалансованого розвитку підприємства (табл. 1).

О.В. Кузьміна [6] на противагу попереднім дослідникам доводить, що термін "збалансований розвиток" відрізняється від термінів "системний", "комплексний", "сталий". Оскільки "збалансованість" варто розглядати як ступінь відповідності між характеристиками одних елементів системи і потребами інших, а також між елементами системи та об'єктами зовнішнього середовища. З огляду на це, автором розкрито визначення сутності збалансованого розвитку як безперервного процесу закономірних змін, у ході яких людський капітал формує оптимальне співвідношення між окремими складовими розвитку через соціально-економічну систему взаємопов'язаних показників та корпоративної цілісності у довгостроковій перспективі.

Аналізуючи наведений спектр наукових підходів до трактування сутності поняття збалансованого розвитку підприємства, слід зробити акцент на таких його ключових властивостях:

по-перше, загалом збалансований розвиток слід розглядати з позиції економічного зростання, що забезпечує соціальну стабільність у країні і не порушує екологічної рівноваги довкілля. Тобто вказане поняття є поліаспектним і передбачає досягнення збалансованості трьох ключових компонентів — економічного, соціального та екологічного (рис. 2);

по-друге, збалансований розвиток підприємства представляє собою таке гармонійне співвідношення та поєднання елементів бізнес-системи і бізнес-процесів, що дозволяє досягти максимальної результативності використан-

Таблиця 1. Наукові підходи до визначення змісту категорії "збалансований розвиток підприємства"

Автор	Сутність підходу до розуміння змісту категорії
С. В. Коверга [3]	Такий розвиток, при якому дотримується оптимальне з точки зору досягнення цілей підприємства співвідношення характеристик його окремих процесів і підсистем
В.Е. Кудельський [5]	Забезпечення стабільного економічного зростання, що не призведе до змін у навколишньому природному середовищі і забезпечить вихід на рівень стійкого розвитку розрахованого на задоволення потреб суспільства в майбутньому
С.В. Мордвінов [18]	Певне співвідношення взаємопов'язаних параметрів основних функціональних сфер діяльності підприємства, яке визначається цілями конкретної стадії його розвитку
М.А. Пічугіна [9]	Сукупність процесів періодичних, гармонійних змін у діяльності підприємства, які не порушують цілісність підприємства, як відкритої системи та призводять до підвищення його потенціалу і досягнення цілей підприємства у довгостроковій перспективі
Р.О. Побережний [10]	Тип розвитку підприємств, що характеризується їх стабільним фінансовим положенням, зростанням показників прибутковості та ліквідності, задовільною фінансовою, кредитною, ціновою та виробничою політикою, готовністю підприємств до можливих перетворень, спрямованістю до інноваційно-інвестиційної активності

Джерело: сформовано на основі [3; 5; 9; 10; 18].

ня внутрішнього потенціалу та зовнішніх ринкових можливостей;

по-третє, збалансованому розвитку підприємств, на противагу сталому зростанню, притаманна властивість постійних якісних трансформацій з урахуванням необхідності підтримки збалансованості елементів системи.

Таким чином, узагальнюючи наукові напрацювання щодо визначення сутності поняття збалансованого розвитку підприємства, слід вказати, що зміст категорії "збалансований розвиток підприємств залізничного транспорту" варто розглядати як процес коеволюційного розвитку



Рис. 2. Складові категорії "збалансований розвиток"

підприємств галузі, що передбачає нівелювання наявних та латентних дисбалансів їх розвитку і забезпечення балансу їх економічних, соціальних та екологічних інтересів з метою досягнення стратегічних мотивів розвитку підприємств залізничного транспорту і на цій основі нарощення екстернальних ефектів зростання країни та суспільства.

ВИСНОВКИ

Отже, наразі поглиблення соціальної нерівності та екологічної дестабілізації набуває загрозливих тенденцій, що зумовлено тривалим ігноруванням цих проблем і їх впливу на показники економічної ефективності. Не минула вказана тенденція і підприємства залізничного транспорту, що на сьогодні відчувають загострення внутрішніх викликів, у т.ч. зумовлених тривалим нехтуванням принципів соціальної та екологічної відповідальності, і посилення дії зовнішніх деструктивів їх функціонування. З огляду на вказані тенденції набула поширення парадигма збалансованого розвитку соціально-економічних систем, у зв'язку з чим вчені акцентують увагу на доцільності розроблення та впровадження концепцій збалансованого розвитку як на рівні країни та регіону, так і окремого суб'єкту. Досліджено еволюцію теорії збалансованого розвитку і сучасні підходи вчених до трактування даної категорії. Розкрито її особливості і сформовано авторське розуміння змісту збалансованого розвитку підприємств залізничного транспорту як процесу коеволуційного розвитку підприємств галузі, що передбачає нівелювання наявних та латентних дисбалансів їх розвитку і забезпечення балансу їх економічних, соціальних та екологічних інтересів з метою досягнення стратегічних мотивів розвитку підприємств залізничного транспорту і на цій основі нарощення екстернальних ефектів зростання країни та суспільства.

Література:

1. Дикань В.Л. Індустріально-інноваційні центри як основа технологічного розвитку українських залізниць. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2017. № 58. С. 7—9.
2. Каличева Н.Є. Теоретико-методологічні засади забезпечення конкурентоспроможності підприємств залізничного транспорту в умовах трансформації бізнес-середовища: автореф. дис. ... д-р екон. наук: 08.00.04; Український державний університет залізничного транспорту. Харків, 2019. 43 с.
3. Коверга С.В. Обоснование необходимости формирования механизма управления сбалансированным развитием промышленных предприятий. Развитие экономических методов управления национальной экономикой та економікою підприємства. Серія "Економіка". 2012. Т. XIII. Вип. 248. С. 125—132.
4. Корінь М.В. Теоретико-методологічні аспекти розвитку інфраструктури залізничного транспорту в умовах транскордонного співробітництва: автореф. дис. ... д-р екон. наук: 08.00.03; Український державний університет залізничного транспорту. Харків, 2019. 43 с.
5. Кудельський В.Е. Управління збалансованим розвитком підприємств у сфері АПК. Університетські наукові записки. 2018. № 67—68. С. 337—345.
6. Кузьміна О.В. Стратегічне управління збалансованим розвитком промислового підприємства: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04; ДВНЗ "Приазовський державний технічний університет". Маріуполь, 2018. 208 с.
7. Овчиннікова В.О. Теоретико-методологічні аспекти стратегічного управління розвитком залізничного транспорту України: дис. ... д-р екон. наук: 08.00.03; Український державний університет залізничного транспорту. Харків, 2018. 517 с.
8. Одинцов Б.Е., Романов А.Н. Моделирование процесса приведения предприятия в сбалансированное состояние. Операционный менеджмент. 2016. № 2. С. 101—112.
9. Пічугіна М.А. Ключові напрями забезпечення збалансованого розвитку підприємства. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2013. Т. 18. Вип. 4/3. С. 50—52.
10. Побережний Р.О. Протиріччя як джерело розвитку підприємств хімічної промисловості. Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 10. С. 130—135.
11. Полозова А.Н., Брянцева Л.В., Лохманова И.С. Сбалансированное управление организационным развитием: концепция, инструментарий. Воронеж: Научная книга, 2007. 144 с.
12. Садовенко А., Масловська Л., Серета В., Тимочко Т. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник. К.; 2011. 392 с.
13. Токмакова І.В. Забезпечення гармонійного розвитку залізничного транспорту України: монографія. Харків: УкрДУЗТ, 2015. 403 с.
14. Ломакина Т.Ю. Условия устойчивого развития системы непрерывного образования на различных уровнях. Отечественная и зарубежная педагогика. 2014. № 6 (21). С. 58—71.
15. Про Глобальні цілі. Цілі сталого розвитку в Україні: веб-сайт. URL: <http://sdg.org.ua/ua/pro-hlobalni-tsili> (дата звернення: 15.02.2020).
16. Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів: Постанова Верховної Ради Ук-

раїни від 24.12.1999 р. № 1359-XIV. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1359-14> (дата звернення: 20.02.2020).

17. Про Стратегію сталого розвитку "Україна — 2020": Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 21.02.2020).

18. Мордвинов С.В. Методы оценки сбалансированности развития промышленных предприятий (на примере предприятий лесопромышленного комплекса): автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05; Сиб. гос. аэрокосм. ун-т им. акад. М.Ф. Решетнева. Красноярск, 2004. 24 с.

References:

1. Dykan, V.L. (2017), "Industrial and innovative centers as the basis of technological development of Ukrainian Railways", *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 58, pp. 7—9.

2. Kalycheva, N.Ye. (2019), "Theoretical and methodological bases of ensuring the competitiveness of railway transport enterprises in the conditions of transformation the business environment", Doctor's Thesis, Economics and business management, Ukrainian State University of Railway Transport, Kharkiv, Ukraine.

3. Koverga, S.V. (2012), "Justification of the need to form a mechanism for managing the balanced development of industrial enterprises", *Rozvytok ekonomichnykh metodiv upravlinnia natsional'noiu ekonomikoju ta ekonomikoju pidpriemstva*, *Ekonomika*, vol. XIII, no. 248, pp. 125—132.

4. Korin, M.V. (2019), "Theoretical and methodological bases of ensuring the competitiveness of railway transport enterprises in the conditions of transformation the business environment", Doctor's Thesis, Economy and national economy management, Ukrainian State University of Railway Transport, Kharkiv, Ukraine.

5. Kudel's'kyj, V.E. (2018), "Management of balanced development of enterprises in the field of agriculture", *Universytets'ki naukovi zapysky*, vol. 67—68, pp. 337—345.

6. Kuz'mina, O.V. (2018), "Strategic management of balanced development of an industrial enterprise", Ph.D. Thesis, Economics and business management, State higher educational institution "Priazovsky state technical University", Mariupol, Ukraine.

7. Ovchynnikova, V.O. (2018), "Theoretical and methodological aspects of strategic management of railway transport development in

Ukraine", Doctor's Thesis, Economy and national economy management, Ukrainian State University of Railway Transport, Kharkiv, Ukraine.

8. Odincov, B.E. and Romanov, A.N. (2016), "Modeling the process of bringing the enterprise into a balanced state", *Operacionnyj menedzhment*, vol. 2, pp. 101—112.

9. Pichuhina, M. A. (2013), "Key directions of ensuring balanced development of the enterprise", *Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova*, vol. 18, no. 4/3, pp. 50—52.

10. Poberezhnyj, R. O. (2016), "Contradiction as a source of development of chemical industry enterprises", *Prychornomors'ki ekonomichni studii*, vol. 10, pp. 130—135.

11. Polozova, A.N. Brjanceva, L.V. and Lohmanova, I.S. (2007), *Sbalansirovannoe upravlenie organizacionnym razvitiem: koncepcija, instrumentarij* [Balanced management of organizational development: concept, tools], *Nauchnaja kniga*, Voronezh, Russia.

12. Sadovenko, A. Maslovs'ka, L. Sereda, V. and Tymochko, T. (2011), *Stalij rozvytok suspilstva* [Sustainable development of society], Kyiv, Ukraine.

13. Tokmakova, I.V. (2015), *Zabezpechennia harmonijnoho rozvytku zaliznychnoho transportu Ukrainy* [Ensuring the harmonious development of railway transport in Ukraine], USURT, Kharkiv, Ukraine.

14. Lomakina, T.Ju. (2014), "Conditions for sustainable development of the system of continuing education at various levels", *Otechestvennaja i zarubezhnaja pedagogika*, vol. 6 (21), pp. 58—71.

15. Sustainable development goals in Ukraine (2017), "About Global goals", available at: <http://sdg.org.ua/ua/pro-hlobalni-tsili> (Accessed 15 Feb 2020).

16. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), "On the Concept of sustainable human settlements development", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1359-14> (Accessed 20 Feb 2020).

17. President of Ukraine (2015), "About the sustainable development Strategy "Ukraine-2020", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (Accessed 21 Feb 2020).

18. Mordvinov, S. V. (2004), "Methods for assessing the balance of development of industrial enterprises (for example, enterprises of the timber industry)", Ph.D. Thesis, Development of productive forces and regional economy, Siberian state University of science and technology named after academician M. F. Reshetnev, Krasnoyarsk, Russia.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2020 р.